

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• FOR RELIGION OG KULTUR •

76. ÅRGANG

8. FEBRUAR 1964

A V I N N H O L D E T :
UPARTISK — IKKE NØYTRAL (LEDER) - I TVEKAMP MED
KRIGEN - FILM - EN FORNYET LITURGI - KATOLSK FORUMS
SEMESTERPROGRAM - BLIKK PÅ TIDEN - BØKER - UTLANDET

NR
3

NESTE NUMMER UTKOMMER 22. FEBRUAR 1964

AV KIRKENS LIV

Uken 9.—15. februar
SØNDAG QUINQUAGESIMA
(FASTELAVNSØNDAG)

Epistel: 1. Kor. 13, 1—13.

Evangelium: Lukas 18, 31—43.

Den tekst som idag leses som epistel, kjærlighetens lovsang, er et høydepunkt i Apostelens forfatterskap. Vi får høre at alt, absolutt alt, selv en tro sterk nok til å flytte fjell eller en iver så stor at en gir sitt legeme til å brennes, er verdiløst uten kjærlighet. Og den kjærlighet Paulus tenker på er ganske enkelt den en praktiserer i hverdagen, den som ikke søker sitt eget, vredes ikke, gleder seg ikke over urett, men over sannhet, bærer alt, tror alt, håper alt, tåler alt. Denne kjærlighet trosser døden: Selv etter at alt annet tar slutt, tar den aldri slutt. Det er ikke uten hensikt at Kirken minner oss om kjærlighetens sentrale plass i vår kristne tro på terskelen til fastetiden.

Evangeliet gjør klart for oss, at den samme fastetid skal være en vandring mot Jerusalem, den by som stener sine profeter og slår i hjel Guds utsendinger. Jesus Kristus gjør det på forhånd klart for sine disipler at han vet hvilken skjebne han går i møte. Veien til korset begynner her.

MANDAG: Skolastika, jomfru. Hennes minne er knyttet til brøren, den hl. Benedikt. De to søsken hadde det samme mål i livet og det samme syn på klosterlivet. Med brørens hjelp grunnla Skolastika et nonnekloster ved Monte Cassino († ca. 547).

TIRSDAG: Vår Frue av Lourdes. Det var den 11. februar 1858 at Bernadette fikk sin første opplevelse ved grotten Massabielle i Lourdes. En minnefest er blitt godkjent av de kirkelige myndigheter; den ærer først og fremst Maria unnfanget uten arvesyndens plett.

ONSDAG: Askeonsdag.

Lesning: Joel, 2, 12—19.

Evangelium: Matth. 6, 16—21.

Dagen er en av de «hengslers» som hele kirkeåret dreier om. Fas-

tetiden blir innledet i høytidelige former med utdelingen av askekorset. Epistlen knytter vår faste til profetenes tradisjon, til deres forkyndelse av bot og omvendelse. Evangeliet gir oss Jesu forkyndelse av fastens egentlige karakter. Vi skal ikke faste for å bli sett av menneskene, men slik at bare vår himmelske Fader ser det i det skjulte.

TORS DAG, FREDAG og LØRDAG: Ferialdager. Under hele fastetiden har hver liturgisk dag sine egne tekster, ofte med en skjønn parallelisme mellom lesningen og evangeliet. I disse første dager i fasten hører vi først og fremst om fastetidens rette ånd. Les især Esaias 58.

Uken 16.—22. februar
FØRSTE SØNDAG I FASTEN

Epistelen: 2. Kor. 6, 1—10.

Evangelium: Matth. 4, 1—11.

Epistelen kunnngjør at nådens tid er inne og at den skal benyttes. Vi skal ikke nøye oss med å formulere vage forsetter i begynnelsen av fastetiden, for så om noen uker å oppdage at påsken alt nærmer seg, og at vi er forblitt i vår lunkenhet. Der er sikkert på ett eller annet punkt en kamp vi bør ha mot til å ta opp, selv om andre omkring oss synes at det ikke er nødvendig, og selv om vi gruer oss litt for å ta den.

Evangeliet forteller om Jesu tredobbelte fristelse i ørkenen. Hensikten med fristelsene var å få ham bort fra hans egentlige oppgave. Enhver av oss har sin oppgave som kristen.

Alle dager i denne uken er ferialdager, bortsett fra lørdag. ONSDAG, FREDAG og LØRDAG er imbredager.

LØRDAG: Apostlen Peters bispestol. Peter blir her betraktet som selve det fundament Kirken hviler på. Det hyrdeembetet han fikk, fortjener å bli minnet ganske spesielt, for hele det kirkelige hierarki fikk der sin begynnelse.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:	Stille messe	Høymesse
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i> , Akersveien 5. Biskopen og prestegården 42 52 87. Sogneprestkontoret 41 41 61	7.00 9.00	11.00
<i>St. Hallvarvs kirke</i> , Fransiskanerne, Urtegt. 29, tlf. 68 08 68	8.30 19.00	11.00
<i>St. Dominikus kirke</i> , Dominikanerne, Neuberggt. 15, tlf. 55 07 71	8.15-9- 11.30	10.00
<i>Vår Frue Villas kapell</i> , Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	—	8.30
<i>Grefsen kapell</i> , Gladsvei 23, tlf. 212355	—	9.30
<i>Lunden kloster</i> , Trondheimsv. 309, tlf. 21 25 87	—	9.00
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke</i> , Tyholmen, tlf. 2209	8.00	10.45
BERGEN: <i>St. Pauls kirke</i> , Christiesgt. 16, tlf. 15 410	8.00 9.00	10.30
<i>Vår Frue kirke</i> , Helleveien	—	9.30
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke</i> , Cappelenstgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke</i> , Kongensgt. 9, tlf. 1438	8.30	10.45
HALDEN: <i>St. Peters kirke</i> , Kristian V.s pl. 1, tlf. 1168	8.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke</i> , Torvgaten 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke</i> , Haraldsgt. 21, tlf. 3195	8.30	11.00
HØNEFOSS: <i>St. Theresia kirke</i> , Vesterngt. 5, tlf. 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: <i>St. Ansgar kirke</i> , Kirkegaten 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMMER: <i>Mariakapellet</i> , Weidemannstgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnus kirke</i> , Romerikstgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: <i>St. Mikael's kapell</i> , Ryggeveien 24	—	11.00
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke</i> , Sverresgt. 26, tlf. 50 793	7.45	10.45
STABEKK: <i>Maria Kirke</i> , Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30	10.45
STAVANGER: <i>St. Svithun kirke</i> , Dronningensgt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
SYLLING: <i>St. Hallvarvs kapell</i> , tlf. 84 90 28 (Drammen)	—	—
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke</i> , Sandefjordgt. 1, tlf. 11 949		10.45
<i>St. Olavs kapell</i>	8.00	
TRONDHEIM APOSTOLISKE VIKARIAT:		
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke</i> , Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegården tlf. 21 214	8.30 19.00	11.00
<i>St. Elisabeth Hospitals kapell</i> , Ila, tlf. 21 670	6.30	—
KRISTIANSUND N.: <i>St. Eysteins kirke</i> , Flintegaten 5, tlf. 2779	8.00	11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke</i> , Parkveien 23, tlf. 1100	8.30	11.00
ÅLESUND: <i>Vår Frue kirke</i> , tlf. 7558		11.00
<i>Mariabeimen</i> , Nørve, tlf. 7184	8.30	
DET APOSTOLISKE VIKARIAT FOR NORD-NORGE:		
TROMSØ: <i>Vår Frue kirke</i> , Storgaten 94. Biskopen og prestegården tlf. 3604	8.15	10.30
<i>St. Elisabeth hospital</i> , Mellomveien 15, tlf. 2101	6.20	—
BODØ: <i>St. Eysteins kirke</i> , Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Elisabeth Inst.</i> , <i>St. Mikael's kirke</i> , Strandgt., tlf. 1392	8.00	10.30
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke</i> , Skolegt. 4, tlf. 1205	8.00	10.30

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaktør: Pater Hallvard Rieber-Mohn.

Redaksjonens adresse: Neuberggaten 15, Oslo 3.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo.

Kontortid: 9—16. Lørdag: 9—14. - Tlf. 42 31 70

Boligtelefoner: Redaksjonen 55 07 71.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 20 pr. år - Kr. 10 pr. ½ år. Utlandet kr. 24.

Annonser: 10 dager før utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 153 21

UPARTISK - IKKE NØYTRAL

Hovedartikkelen i dette nummer av «St. Olav» forteller om en mann, som i en stor menneskelig konflikt på liv og død erklærte seg «upartisk, men ikke nøytral», og som så fikk lære hvor vanskelig — og upopulært! — det er å sette igjennom et slikt program. Det er et 50-års-minne, men det er ikke bare historie. Det er brennende aktuelt.

For en liten menneskealder siden syntes flertallet av mennesker her i landet at «nøytraliteten» — den passive, iakttagende, uinnblandede holdning til verdensbegivenhetene, var en dyd ikke bare av nødvendighet, men av udiskuterbar klokskap. Noen få vektere på murene ropte alarm over hva de så, både i øst og sør og vest, men de var unntagelser. Den store mengde hadde meldt seg ut av det som foregikk ute i verden. Vi hadde ikke hatt krig på over hundre år, vi ville ingen noe vondt, vi syntes vi måtte få dyrke og utvikle vårt tungtdrevne land i fred og frihet. Hverken som nasjon eller som enkeltmennesker følte vi særlig ansvar for noen ute i det fremmede. Unntagelsene fantes på fløyene i åndslivet: Noen syntes de måtte kjempe med i den spanske borgerkrig, andre at de trengtes på misjonsmarken.

Efter okkupasjonens rystende erfaringer og verdensbevissthetens gjennombrudd er denne uforpliktende holdningen avskrevet for alltid. Vi vet at vi er engasjert, uansett om vi ønsker det eller ikke, i såvel den nordiske og europeiske som i den verdensospennende sammenheng. Idag er mentaliteten blitt en annen: Vi er ikke lenger «nøytrale». Til gjengjeld er vi sørgelig ofte blitt partiske. Det arter seg, når sant skal sies, ofte enda mer skremmende — hvilken vei partiskheten så retter seg.

Et eksempel er brennaktuelt: Holdningen til Sør-Afrika. Både våre myndigheter og spontane bevegelser har valgt en skarpt avvisende linje mot tvangs-politikken i Sør-Afrika. Med langt de fleste ansvarlige politiske og humanitære instanser i Vesten fordømmer vi de grove brudd på rettsstatens prinsipper og menneskerettighetene som det hvite mindretallet der nede gjør seg skyldig i overfor de farvede. Det skjer noen ganger ut fra altfor tynn informasjon, og det koster oss ikke svært meget. Det er, i sakens kjerne, imidlertid både riktig og nødvendig.

Men —

I et tidsskrift offentliggjør en Oslo-advokat følgende brev, som vi synes har adskillig interesse:

Norsk Aksjon mot Apartheid,
Nordregt. 22, Oslo 3.

Forslag til opprop m. v. erkjennes mottatt. Jeg har lest Den internasjonale Juristkommisjons betenkning og er enig i at de rettslige forhold i Sør-Afrika ikke er overensstemmende med «The Rule of Law».

Jeg ville gjerne være med på å undertegne et opprop som tiltrer Den Internasjonale Juristkommisjons fordømmelse av forholdene i Ungarn, Tibet, Cuba, Spania og Sør-Afrika, og gjerne samtidig de rettsfornektelser som stadig pågår i Sovjet-Samveldet, China, Ghana osv...

Derimot ønsker jeg ikke å undertegne et opprop som ensidig fordømmer forholdene i ett enkelt land — særlig ikke når man vet at rettsforholdene i mange andre av FN's medlemsstater er vesentlig dårligere.

Jeg er vanligvis ingen tilhenger av opprop. Når det gjelder de fundamentale grunnsetninger for rettsikkerhet og likhet for loven tror jeg dog det vil være av verdi om jurister i de frie land kunne samle seg om et opprop som tok kraftig avstand fra ethvert brudd på prinsippet om «Rule of Law» uansett hvor i verden det måtte forekomme.

Vi tror ikke et øyeblikk at disse betraktninger gjør en stadig sterkere verdensopinion mot apartheid-politikken mindre nødvendig. Men vi kommer vanskelig utenom den faktiske politiske dobbelt-moral brevet setter fingeren på, og vi synes ikke enkelte andre heller bør unndra seg denne problemstillingen. Vi kjenner argumentet: «Det er så mange som protesterer den ene veien at jeg må være med og protestere den andre —». Det er nå for det første galt — visse typer forfølgelse bak jernteppet

«En krise for den kristne samvittighet.»

FRA PIUS X TIL BENEDIKT XV

Året 1964 står for mer enn ett jubileum. Et av de mer dystre er 50-års-dagen for den første verdenskrigs utbrudd — begivenheten som skapte en kjedereaksjon av katastrofer, hvis følger vi ennå idag i høy grad lider under. Da president Kennedy ifjor ble skutt av en russisk-vennlig kommunist, utløste det ikke engang øket spenning mellom Sovjet-Unionen og USA. For 50 år siden, ved inngangen til 1914, sto datidens stormakter rustet til tennene og var så glimrende opplagt på krig, at attentatet mot den østerrikske tronfølgeren og hans hustru i Serajevo utpå sommeren utløste eksplosjonen. Den første verdenskrigs grenseløse lidelser og råskap var jordbunden for såvel kommunismen som nazismen, og dro, bare 25 år senere en ny og enda verre krigskatastrofe etter seg.

For 50 år siden levde de aller fleste europeere i salig bevissthet om å snøre kjøre på fremskrittet — barbariet lå definitivt bak oss. «Himmelen er skyfri», sa en ledende norsk politiker sommeren 1914 — den «forutseende utenriksledelse» vi satset på, fungerte hverken da eller i 1939.

Noen få tydet allerede tidlig i 1914 tidens tegn, ut fra særlige informasjoner eller uvanlig klarsyn. En av dem var pave Pius X. Han så krigen komme, og han kjempet mot dens utbrudd av hele sitt gode kristenhjerte. Det var en håpløs oppgave. I Tyskland regjerte Keiseren og offiserstanden på toppen av et industrielt overmøt. I Frankrike var et helt slektledd oppdratt i overspent nasjonalisme, til å forberede revansje-krigen over Rhinen. I Russland og Østerrike-Ungarn håpet en krigen skulle få folk til å glemme uleselige indre problemer. I England var en fast besluttet på å forsvare lederstillingen og Imperiet.

Idag interesserer for eksempel oss norske såre lite fordi vi blir nokså dårlig informert om dem. Men fremfor alt: Et enkeltmenneske har jo ikke lov til å nedskrive seg selv til et lodd i en vektskål — hver enkelt av oss må ta hele rettferdigheten inn i sitt sinn og hjerte. Det er vanskelig slik å være upartisk — og engasjert. Men det er mulig. Vi har et nært forbilde i nettopp det: Fridtjof Nansen, hvis åpne humanisme ingen siden har løftet her hjemme med tilsvarende utsyn og overskudd. Idag ser en lite annet enn små partigjengere.

Katolske kristne kan også være partigjengere — å bevares ja. Men vi har da også sett en tallrik flokk katolske humanister som i vår tid står opp for mennesket — uansett. Som ikke bare tok seg til hjertet hva katolikker har hatt å lide i russiske fangeleirer og øst-tyske, tsjekkiske og ungarske fengselskjellere, men også hva der har overgått protestanter og politiske fanger i Madrid eller algeriere i Paris.

I TVEK

BENEDIKT X

Inn i denne heksegryte av overmøt og maktvilje trådte en hvithåret mann — kristenhetens yppersteprest — og talte om kjærlighet og fred. Han ble snart overdøvet av våpenlarmen. Krigen kom — og det knuste hans hjerte. Da den østerrikske ambassadør i Rom ba pave Pius velsigne det katolske dobbeltmonarkiets våpen mot «det gudløse Frankrike», svarte Pius X trett: «Jeg velsigner ikke våpnene — jeg velsigner freden».

Den 8. august 1914, fire dager etter krigsutbruddet, døde Giuseppe Sarto som Kirken kalte Pius X, og regner blant sine helgener. Alle som sto ham nær, visste at det var av sorg over at myrderiene var begynt. Den 3. september valgte kardinalene Giacomo della Chiesa, erkebiskop av Bologna, til hans etterfølger, mens de tyske armeene etter Schlieffen-planens dødsens sikre matematikk veltet inn over Nord-Frankrikes sletter og hundretusener forblødte foran og bak forsvarsmurene ved Marne. Han tok navnet Benedikt XV, han ønsket freden, og han måtte begynne sitt pontifikat med fire år helt sønderrevet av den frykteligste krig verden inntil da hadde sett.

I år blir det et halvt århundre siden. Hvem var egentlig denne tragiske «fredspave» — Benedikt XV?

«Jeg synes synd på min etterfølger», sa Pius X på dødsleiet. Han visste at han de siste ukene av sitt liv hadde sett inn i en ny og vondere verden — ved mobiliseringsordrene var Europas gamle kulturland, som ved et trylleslag, blitt forvandlet til militærleirer. Snart skulle store deler av dem bli ruinparker, med endeløse krigskirkegårder.

Men ennå jublet alle Europas hovedsteder i krigsbegeistring, med klang og spill, uniformsprakt og våpengny ble ungdommen sendt til frontene. Benedikt XV så foreløpig bare ett lyspunkt: Italia begynte med å erklære seg nøytralt. Det var tilsynelatende en svak og fryktsom

En av dem sitter nettopp i Sør-Afrika: Den katolske erkebiskopen av Durban, Mgr. Denis Hurley har nettopp i disse dager som president for det sør-afrikanske institutt til fremme av forbindelsen mellom rasene, kalt alle sør-afrikanske kristne til et «korstog mot det djevelske apartheid-systemet». Det koster faktisk en god del mer i Durban enn i Studentersamfundet i Oslo. Men det må gjøres — erkebiskopen sier selv at her dreier det seg om «en avgjørende krise i den kristne samvittighet». Og hans standpunkt er ingen ny-oppdagelse — han er forlenget en veteran i kampen.

Skal tro om denne innsats «på stedet» frigjør krefter her hjemme, til bruk for nødstedte som befinner seg nærmere? Eller tar vi feil, dersom vi antar at en altfor stor del av apartheid-haterne her på berget i grunnen avfinner seg forholdsvis «nøytralt» med Kadar-regimet og Gomulka og Berlin-muren med, samt de mørkets gjerninger som foregår i ly av den?

HRM.

APPPELL MED KRIGEN

TRAGEDIE — ET 50 ÅRS MINNE

mann som nå skulle løfte alle Kirkens problemer med det øverste ansvar. Della Chiesa var liten og spe av vekst, den ene skulderen var synlig skjev og hans gang var lett haltende. Men de som valgte ham, visste hva der bodde for en sjelsstyrke i denne vesle, spinkle kroppen — at han var ubøyeelig i sin rettferdssans, fryktløs i sine prinsipper, ung av sinn. Det fikk han alt sammen bruk for — alle de store krigførende lands presse skulle i løpet av krigen komme til å angripe og bakvaske ham som fiendens medløper.

Så høyt som hatet mellom de krigførende flammert, var dette gitt på forhånd. Benedikt XV.s politikk definerte han nemlig selv med ordene: «Paven er ikke nøytral — han er upartisk». Han nektet å innta nettopp de to holdninger som både Berlin, Wien, Paris og London ville ha avfunnet seg med: Å forbli «nøytralt» taus — eller bli partisk, på deres egen side. Som en annen pave 25 år senere, var Benedikt XV imidlertid en mann med dype kulturens og hengivenhetens røtter i begge de krigførende leirer. Han valgte, og kunne bare velge ett parti: Fredslutningens. Det var ikke populært — før utmattelsen.

Pavestolen utgjør, når den er på høyde med sin bestemmelse, en synliggjørelse av de kristnes enhet i ett stort

Keiser Wilhelm II. ga overilte løfter om å stille seg «i skinnende rustning» bak det som østerrikerne kalte «ein frischer, fröhlicher Krieg». Pave Benedikt bønnfaldt ham og de andre stormaktslederne om å ta til vettet.

Krigens dragesed: Frem fra skyttergravene kom folk som Julius Streicher (t.h.) og Adolf Hitler — den rotløse lanseknekt og gangster-politikkers tekniker.

nestekjærlighetens brorskap. Intet sted føles vanviddet ved verdenskrigene så sterkt som i Vatikanet. Som far for de troende i alle de krigførende landene måtte paven bli slått av galskapen ved denne krigen — så meget mer som katolske kristne i begge leirer altfor ofte overga seg til tidens vidtgående nasjonalisme. Under det tyske stormløpet fant det splittede franske folk, katolikker og kirkefiender, straks sammen i *l'union sacrée* — «den hellige enhet» — i kampen mot invasjonsmakten. Fem og tyve tusen prester tjente i forsvarsmakten, halvparten som stridende, og nesten fem tusen falt på slagmarken. Prester og troende var ofte like ukritiske ofre for propaganda og hevnlilje som alle andre. I Tyskland var det like ille — det katolske Sentrumspartiet støttet uten betenknninger Keiserens krigspolitikk og erklærte: «Enhver kritikk er nå blitt umulig!»

Utviklingen fylte pave Benedikt med harme og angst. Han måtte forsøke å stanse denne massive fornektelsen av det kristne sinnelag, iscenesatt og utnyttet av politikere som ofte, bare noen uker før, hadde foraktet og forfulgt Kirken.

APPELL PÅ APPELL

Fra første krigsmåned av forsøkte Vatikanet alt for å bilegge konflikten. Til pavens offentlige fredsappeller og formaninger kom talløse demarcher rundt om i verden, i de krigførende såvel som i de nøytrale land, gjennom det pavelige diplomati, for å få stormaktene forhandlingsvillige. Benedikt ville ikke bare få krigshandlingene avbrutt — han ville ha forhandlinger av et dypere sikte, en stabilisering av freden og fredspolitikken gjennom en rettferdig avveining av folkenes legitime interesser. Han ville bryte den onde sirkel av triumf og nederlag og revansje, særlig mellom Frankrike og Tyskland.

I sin første encyklika bare en måned etter krigsutbruddet, likesom i rundskrivelsen *Ad beatissimi* fra november samme år, slo han fast prinsippene for pavens fredspolitikk. Idag kan vi verdsette dem, dengang talte paven for døve ører. Ett år senere, i september 1915, gjør Benedikt XV et nytt fremstøt mot krigen. En spesiell vaticansk kommisjon tok kontakter med Berlin og Washing-

ton. Forhandlingene kom endog igang, et håp var tent. I tyske regjeringkretser var en betenkt ved to-fronts-krigen: Frankrike hadde ikke latt seg rende over ende av invasjonen høsten 1914, råstoffsituasjonen var truende, og Italias nøytralitet usikker. Gjennom den pavelige statssekretær kardinal *Gasparri* sendte tyskerne følere, formidlet videre til den franske regjering gjennom rektoren for Institut Catholique i Paris, Mgr. *Baudrillart*. Tyskerne var villige til å rømme alle okkuperte områder, dessuten Alsace-Lorraine, som hadde vært deres siden seieren i 1871. Tilbudet ble avslått — hvorfor og av hvem, får en vel først vite når Vatikanets arkiver fra denne periode i sin tid blir åpnet for historikerne.

En mislykket freds-offensiv er noe som virker politisk lammende for lang tid. Benedikt XV oppga hverken håpet eller viljen, men møtte nå lenge bare en kald skulder hos de krigførende. Først to år senere — i 1917 — kom han sterkere tilbake, i sitt mest kjente fredsforløp. Forholdene syntes ganske anderledes gunstige for en kompromissfred nå enn i 1915. Begge parter var meget krigstrette — tapene hadde vært forferdelige, i Østerrike-Ungarn og i Tyskland var hungeren og underernæringen alvorlig, i Frankrike hadde hele regimenter gjort mytteri i skyttergravene. U-båtkrigen, som nå var uinnskrenket, gjorde dype innhugg også i de alliertes forsyninger, den russiske keiserstaten vaklet og styrtet sammen i revolusjon — der fikk Sentralmaktene en fiende mindre. Til gjengjeld fikk de straks en ny: USA gikk inn i krigen.

DET FORSPILTE ØYEBLIKK

En kan forstå at pave Benedikt igjen fattet håp: Hva hatet hittil hadde gjort umulig skulle nå utmattelsen greie. Den nye østerrikske keiseren ville ut av krigen, og fikk støtte innen sin generalstab — Vatikanet mente øyeblikket var kommet. Den 14. august 1917 mottok alle de krigførende regjeringer en pavelig note som innbød dem til å slutte fred, og som trakk opp retningslinjer for forhandlinger. På forhånd hadde paven hatt kontakt med den tyske og østerrikske keiser, samt med kongen av Bayern, gjennom en av sine dyktigste forhandlere: Mgr. *Eugenio Pacelli* — den senere pave Pius XII. Fire år senere (i 1921) innrømmet den tyske sentrumspolitikeren *Mathias Erzberger* at der til og med var sluttet en forhåndsavtale. Paven har tydeligvis ment det den negning skulle lykkes, ved først å binde Sentralmaktene mer eller mindre, og så legge tilbudet som et fullbyrdet faktum på de vest-alliertes bord.

Hva var hovedpunktene i forslaget? For å gjenopprette freden, foreslo paven, skulle alle okkuperte territorier rømmes av alle de krigførende. Havenes frihet skulle gjenopprettes, for øyeblikkelig å forebygge hungersnøden. Alle parter skulle gjensidig gi avkall på skadeserstatninger, bortsett fra spesielle, tilsiktede tilfeller av ødeleggelse. Alle stridsspørsmål skulle bli gjenstand for forhandling. Men pavens note gikk lenger — den foreslo at en «stabil og rettferdig fred» skulle sikres ved midler som dengang var profetisk klartseende: En folkerettslig forpliktelse til å *forhandle*, når det oppsto strid mellom nasjonene, et avviklingsprogram for rustningene, internasjonale sanksjoner mot enhver nasjon som gjorde seg skyldig i angrep osv. Da president *Wilson* senere utformet sine berømte «14 punkter», sa de ikke stort mer enn dette.

UNDER KRITIKKENS KRYSSILD

Fredsforslaget fikk, tross sitt klartenkte opplegg og sin grundige forberedelse, en krank skjebne. Ingen av

Ved
veis
ende

1945. Denne 15-årige «soldaten» som gråter over Tysklands sammenbrudd forteller mer enn mange ord om hva vår tids paver forgjeves søkte å stanse: To verdenskriger som til sammen synes å ha kostet nærmere 70 millioner mennesker livet.

krigsmaktene bestred pavens rett til å ta et slikt skritt. Men begge parter var redde for å vise seg som den svake — den som tigget om fred. Sentralmaktene — Berlin og Wien — nøyde seg med å takke korrekt for forslaget og uttrykte et uforpliktende, fromt ønske om at pavens råd ble fulgt. Men de tok foreløpig ikke selv det minste skritt i den retning. De vest-allierte, som mottok noten gjennom den eneste sendemann de hadde ved Vatikanet på det tidspunkt, nemlig den engelske minister, underrettet under hånden paven om at de overhodet ikke kom til å svare offisielt. Så langt regjeringene. Men folkemeningen i de to kjempende leirene stanset ikke der. Begge steder mente presse og opinion at paven hadde brutt sin nøytralitet, siden han i det hele tatt kunne uttale seg om krigen uten ensidig å fordømme «motparten» — *deres* motpart.

Benedikt XV forsvarte seg, og nektet blankt å gå inn i kryssilden av anklager mellom de krigførende: «Vi fordømmer enhver krenkelse av retten, uansett hvor den har funnet sted. Men å blande pavens autoritet inn i striden mellom de krigførende, anser vi for hverken tenkelig eller nyttig». Til en fransk journalist sa han: «For hver enkelt av deres anklager finnes der en tysk mot-anklage, og jeg ønsker ikke å holde gående en permanent debatt eller åpne undersøkelser på det nåværende tidspunkt. Tiden er ennå ikke inne til å skille sant og usant, i virvaret av motstridende anklager. Vatikanet er ikke noen forhørsrett».

Dette var kloke og sindige ord, men de vakte ikke desto mindre raseri i begge leirer. I Frankrike omtalte *Clemenceau* offentlig Benedikt XV som «hunner-paven» (*le pape Boche*), mens den katolske dikteren *Léon Bloy*, berømt for sin voldsomhet, kalte ham «Judas XV», og en kjent dominikaner, pater *Sertillanges*, talte pavens freds-vilje midt imot, for en fullsatt Madeleine-kirke i Paris. I Tyskland brukte general Ludendorf og andre fremstående krigsledere et tilsvarende hatsk sprog. Særlig er forresten franskmennene aldri egentlig kommet over sin overbevisning — som er nokså etterpå-klok — om at en fredsslutning akkurat på det tidspunkt bare kunne ha reddet fienden fra sammenbruddet og katastrofen. Idag ser vi vel blant annet, at om så var, ville det kanskje

også ha reddet Europa fra katastrofens følger — deriblant den 2. verdenskrig. Og i 1917 synes paven og Vatikanet forøvrig å ha handlet ut fra inntrykket av, at en forlenget verdenskrig sannsynligvis ville føre til *tysk-østerriksk* seier. Idag ser vi også klarere og kjøliger upartiskheten i Benedikt XV.s gjerning — såvel kjærlighet som tuktt sender han til begge parter.

DE «SMÅ» RESULTATER

Benedikt XV.s mislykkede freds-politikk var en tragedie — for menneskeheten og for ham selv. Han var en av de få som — i korte tidsrom — synes å ha hatt en viss faktisk mulighet for å stanse vanviddet, og som gjorde hva han kunne. Heller ikke vil en glemme hva han ellers gjorde for krigens ofre: Fra 1915 av fikk han de krigførende til å akseptere utveksling av hardt sårede fanger for resten av krigen, og organiserte — med Vatikanet som sentral — et gigantisk hjelpearbeide for krigsfanger, flyktninger, statsløse. Sammenlignet med hans drøm om å bli fredsstifteren i Europa var det «små resultater». Men de betød livet og redningen for tusener av mennesker. Det hevdes at han samlet og utdelte noe slikt som 82 millioner gull-lire til fordel for de elendige 1914—1918, ikke minst i samarbeide med Røde Kors.

Det ble ham forunt å lede Kirken i bare fire omtumlede fredsår, etter de fire opprivende krigsår. Da han døde, befant vår fine essayist Nils Kjær seg i Rom, og fanget inn — han, protestanten — noe av den ærefrykt som omga denne manns kiste og minnet om hans verk. I en berømt epistel skrev Kjær blant annet:

«Benedictus XV forstod at fullbyrde sin mission med en fasthet som kaldtes halstarrighet av alle dem, hvis høyeste ønske det var at gjøre kirken medskyldig i deres hevntanker og hevnaakter. Hans oppgave var at forvandle den katolske geistlighet til en barmhjertighetens milit, som på slagmarker og i hospitaler lettet de saaredes lidelser og holdt levende og varm følelsen av det broderskap i smerten, som skal overleve alt hat og al hevngjerrighet. Med rette har muhammedanerne endnu i pавens livstid reist ham et æresminde i Konstantinopel til tak for hans energiske indskriden for krigsfangers humanere behandling. Hans utrættelige arbeide for at lindre de uskyldige barns lidelser i de slagtes lande, vil være i friskt minde. Han forstod at organisere velgjørenheten. Hans millionbidrag til Nansen til de sultende barn i Russland kom som et selvfølgelig omgaaende svar til den mand, i hvem han erkjendte det store og gode sindelag, det vældige organisatoriske geni. Jeg husker av hans opprop til folkene *Pro Russia* det skjønne ord om det russiske folk, at «det har et ansigt, som minder om vor lidende frelsers». Det er et ord hinsides alle trosstridigheter, et ord der bør bemerkes ogsaa av de uglade givere som lukker haanden av angst for, at hjælpen ikke skal komme «i de rette hænder», foruten av våre konfessionsforstoppede smaa-paver, der lever i evig og forfængelig bekymring for den rette tro».

Benedikt XV døde i 1922, og fikk en så fremragende begavet efterfølger i Pius XI at vi kanskje ofte glemmer hans korte, smertelige pontifikat. Det var en kirke-regjering gjennomtrengt av det største kristenlivet kjenner av egenskaper: Nestekjærlighet, tro, håp, ansvarsfølelse, virkelighetstroskap.

Nils Kjær har følt storheten ved den døde pave: «Den lille skikkelse laa i fuldt ornat på en høi rød katafalk, og de nærmeste kunde gjennom gitteret naa at berøre

EN SYKEPLEIESKOLE

St. Josefssøstrene hadde god grunn til å være stolte, da de 29. januar, under en enkel tilstelning, innviet og presenterte sin sykepleieskoles nye lokaler i Instituttets kompleks i Akersveien. Hva arkitekter (fruene Nissen og Jørgensen) og håndverkere her har greid å gjøre ut av et gammelt malerverksted, må en se for å tro det: En stor, lys forelesningssal, kontorer og lesesal. Her åndet gode arbeidsforhold og et vennlig, intimt skolemiljø som forhåpentlig frister flere unge til å utdanne seg som sykepleiersker. Formannen i skolens styre, overlege Ragnar Andersen ønsket velkommen, hjelpebiskop John Willem Gran uttalte på vegne av biskop Mangers, som også var tilstede, og seg selv tilfredshet og glede over denne utvidelse, orienterte kort om vigselens mening, og forrettet dernest velsignelsen av lokalene. De innbudte — blant dem representanter fra våre ulike sosterhus, leger, lærere, presteskap — kunne så i selskap med dem som har æren for arbeidet ta resultatet i øyensyn, og det falt mange fortjente lovord.

Efterpå benket en seg til kaffe og kaker i St. Sunniva-skolens gymnastikksal, der elever ved skolen sang Frans av Assisis «Solsang», St. Josefssøstrenes provinsialforstanderinne Moder Clémence orienterte om sykepleieskolens utvikling (cf. «St. Olav» nr. 2, 1963) og der ble frembragt taler og hilser på prosa og vers, blant annet fra Helsemyndighetenes respekt for skolens faglige standard og soliditet.

Jo — dette kan søstrene være kjent av!

hans tøffel med læberne. Det fromme, fine ansigt tegner sig uvisst i det blafrende lys av de mægtige vokskjerter. . . Utenfor gitterverket ligger damer i sorte slør, kvinder av folket, officerer, skolegutter, alle med panden presset mot gulvfliserne og mumlende bønner. I det umaadelige rum hersker en fuldkommen uavbrudt stillhet.

«Dilexi justitiam» (Jeg har elsket rettferdigheten), lød et av den store og gode paves siste ord. «Odivi iniquitatem» (Jeg har hatet uretten).

Propterea mortuus est.

For en saadan mand maatte døden komme som en berfielse.»

To «B-filmer» — begge usedvanlige på hver sin måte — fortjener å bli nevnt. Den ene løfter bevisst et tidløst tragisk tema i nye omgivelser, den andre beveger seg med stor munterhet gjennom emner som vi vanligvis behandler med ytterste alvor.

ROMEO, JULIE OG MØRKET

er en tsjekkisk film, og som titelen antyder er det en skildring av ung, håpløs kjærlighet. Han (*Ivan Mistrik*) er en ung gymnasiast ved navn Pavel, hun (*Dana Smutná*) heter Hanka og er jødinne. Rammen er Praha under siste krig, ja på selve det forferdelige høydepunkt i terroren som fulgte etter at et tsjekkisk attentat mot «Riksprotektoren» SS-terroristen Reinhard Heydrich var lyktes, og jødene — mest av alle — fikk svi. Pavel gjemmer henne bort i den loftsboden han bruker til foto-atelier, og filmen skildrer med fin menneskelighet både deres oppdagelse av at de er glad i hverandre, og hans pinefulle dobbeltspill med sin fattige, hederlige familie og sine kamerater for å skjule hemmeligheten, frem mot katastrofen. Filmen gir et nesten kvelende overbevisende inntrykk av en okkupert storstad utlevert til hensynsløs undertrykkelse, med alle politistatens nedverdigelser. Noen tenker vel så langt som til at det går an å ligge våken i angst om nettene i Praha fremdeles — om ikke på grunn av sin rase, så for eksempel på grunn av sin tro.

Dette er ingen storfilm, men her er solid, intelligent regi og fotografering, og de to unge i hovedrollen forteller enkelt og menneskelig hvor håpløst krigen kan gjøre endog det mest lovende i mennesket, — hvilken forbrytelse den alltid og overalt er mot talløse menneskers muligheter for lykke.

HIMMELEN HJELPER SINE

ligger på et helt annet, luftlett plan. Det er en vill komedie som skildrer utviklingen av en rent industrielt storslagen plyndring av Paris' — kirkebøsser. Den merkelige franske karakterkomikeren *Bourvil* — alltid seg selv med sin skjev-vokste nese, sin polypp-snøvlende stemme og sin pertentlige innskrenkethet — spiller her den siste arbeidssky etling på en fornem og from adelsfamilie som ikke eier salt til egget. Ut fra ytterst tvilsomme mystiske opplevelser i en kirke, tror han seg «kallet» til å tømme alle kollektbøssene i kirkene for minst halvparten av innholdet — før eller siden skal det jo tilkomme «de fattige» likevel! Hans «vekst» i yrket, fra å fiske mynter og sedler med en bløtbygget karamell i en hyssing, eller pinsett, til høyst motoriserte, effektive metoder, er skildret med adskillig vidd, selvom smakløshetens grense her og der overskrides med tung fot. Bare kostelig er i hvert fall en usannsynlig ubegavet «overvåkings-brigade» fra Pariser-politiet som skal knipe synderne på fersk gjerning. Og Bourvil greier faktisk noe så Halsbrekkende som å bevare både vår sympati og et skinn av sannsynlig god tro over hele sitt fantastiske foretagende. Folk som synes det kan bli vel mye pengeklirr i enkelte kirker sørpå, vil visst unne seg mer enn ett knis over denne ville karikaturen — og glemme den.

X.

DOMINIKANERINNENE PÅ LUNDEN

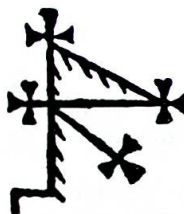
beklager å måtte meddele at de ikke i år, som tidligere, vil kunne gi den samme vide ramme til feiringen av Vår Frue av Lourdes (11. februar) i klosteret på Lunden, på grunn av byggearbeidene der ute.

VÅR PRIMSTAV

PERSOK, 22. februar. St. Peters stol. Den kirkelige festdagen for apostlen Peters bispestol i Antiokia — først da han senere ble Roms biskop ble Kirkens hovedsete flyttet dit: Det fulgte hans fullmakter til fremfor noen å «vokte fårene» og «røkte lammene». Peters tegn er — som her — «nøklen til himmeriket» (Matth. 16, 18—19).

MATTISMESSE, 24. februar. Den hellige Matthias, apostel — valgt for å fylle Judas' tomme plass blant de tolv. (Apostl. Gjern. 1, 15—26). Våre forfedre forbandt navnet (Mattis) etter hvert med isen — «den dag gikk gjerne isen opp». Dagen ble også gjerne kalt «Laupårmesse», fordi den 24. ble talt to ganger i skuddår.

Tegnet er ikke godt å tyde.

Alden Hatch

EN MANN VED NAVN

JOHANNES

Pave Johannes XXIII's liv

«... åpner døren til en verden de færreste av oss kjenner og lar oss møte en mann de fleste av oss visst gjerne ville hatt til venn. Mange vil vel også gripe denne bokens egentlige budskap: At alle mennesker av god vilje faktisk hadde ham til venn.»

Halvard Rieber-Mohn i forordet.

Illustrert.

Kr. 30,—.

Innb. 39,50.

en GYLDENDAL-bok

Hyrdebrev for fasten 1964

Nordens biskoper

til våre Bispedømmers presteskap og øvrige troende

hilsen og velsignelse i Herren!

Fastetiden er en selvransakelsens og eftertankens tid — en tid da vi går i oss selv og i tillit til Guds miskunn gjør opp vår status i forholdet til Ham, både som enkeltmennesker og som Hans folk. Ved begynnelsen av disse besinnelsens uker har vi, Nordens katolske overhyrder, i fellesskap villet vende oss til våre bispedømmers prester, ordensfolk og legfolk, med et anliggende som i disse dager hviler tungt på vårt hyrdeansvar, og som vi inderlig håper at alle troende vil ta til seg som en hjertesak. Ut fra den dype og takknemlige bevissthet om at Gud har gitt nettopp oss, nutidens kristne, å gjennomleve en rik og spennende nådetid i Kirkens liv, vender vi oss i glede og tillit til dere, for — i fastetidens ånd — å tale til dere om konsilet og de frukter vi kan håpe at det vil bringe. Det er med mot og fortrøstning at vi er vendt tilbake fra Rom, overveldet av hva kirkemøtets II. sesjon har vist oss av Kirkens tro, livskraft og ungdom. Det er en vårløsning vi har vært vitne til — på alle områder hvor Kirkens omsorg for sjelene er virksom, opplever vi idag oppbrudd, reformiver, en glad og modig besinnelse på det Evangelium som er våre kristenlivs grunnvoll og kraftkilde. Det er oss kjært å vitne om dette og gjøre det til en inspirasjonskilde i hvert enkelt av de kristenliv vi føler ansvar for. For kirkemøtet er ikke bare Pavens og biskopenes sak. Det er umulig å minnes pave Johannes XXIII's gjerning — den som vi skylder så meget — uten samtidig å huske hvordan hans hjertesak, konsilet, i hans tanke var Den Hellige Ånds verk, båret i hver enkelt troendes bønn og tillit til Gud. Utrettelig gjentok han: «Be for konsilet!», fordi han i troens klarsyn innså hvor meget som avhang av dette sinnelag: At vi alle er fattige tiggere for Gud, og at all sjelens rikdom kommer fra Ham.

Vi har sett kirkemøtet i arbeide, vi har opplevd store stunder av dristighet og enighet i troen, av samvittighetsfull eftertanke, av ydmyk innrømmelse når det gjelder menneskers svikt og utilstrekkelighet. Vi har også — overfor de veldige og krevende oppgaver kirkemøtet må ta opp — gjennomlevd stunder hvor tvilen, bekymringen og usikkerheten måtte gjøre seg gjeldende. Det er ikke minst ut fra den erfaring at vi vender oss til hver enkelt av dere som danner troens store familie, med formaning og bønn om at dere gjør kirkemøtet til deres personlige anliggende. Vi kjenner vårt eget tyngende ansvar. Men også dere har et ansvar, og når vi nu igjen går inn i den alvorsfulle forberedelsestid til Påskens frelsesmysterier, er det Guds vilje at hver enkelt av dere kjenner og løfter det ansvaret.

II.

Ett av pave Johannes' siste ord på dødsleiet var dette: «Døden er bare en begynnelse». Vi vet, ved troen, at det var sant i hans egen skjebne, og vi ser hver dag for våre øyne at det var sant også når det gjelder hans verk. Kirkemøtets store tanke døde ikke med ham, den føres videre, med ny ungdom og kraft. Ikke bare av hans efterfølger, men av hele troens folk. Vår Hellige Far, pave Paul, har knyttet sin embedsgjerning til konsilets gjennomførelse — i hans tro og overbevisning føres arven videre med stor innsikt og myndighet. I Rom som i Det Hellige Land har han i Frelserens ærend og i Johannes XXIII's fotspor villet bære evangeliet om kjærlighet og fred til menneskenes hjerter. En slik ledelse innebærer for oss alle en hellig forpliktelse: Pavens sinnelag og gjerning er her bare et tegn og en veiviser for hva som må foregå i hver enkelts sinn og liv, om kirkemøtets mange og store håp skal bli virkelighet.

En verdenskirke er en tung og stor organisme, det er ikke merkelig om den beveger seg langsomt. Også konsilet trenger tid, for samvittighetsfullt å gjennomarbeide sin store og viktige sakliste. «Kirken har tålmod, for den er evig», sa de gamle — i en tid av rivende utvikling må også vi fri oss fra jagets ånd og vise tålmod: Når Kirken avgjør, er det ofte for århundrer.

Som det første håndgripelige resultat av konsilets avgjørelser kunngjøres nu dekretet om liturgien. Disse nye bestemmelser om vårt gudstjenesteliv vil kunne åpne for grenseløse rikdommer i vårt åndelige liv. Dekretet muliggjør nær sagt hver eneste tilpasning og reform som liturgi-spesialistene og menighetsprestene har ønsket og håpet på i årevis. Mange trodde på en lang ventetid — nu er det virkelighet. Når ramme-bestemmelsene foreligger 1. søndag i Fasten, vil vi — Nordens overhyrder — måtte ta stilling til den bruk vi skal gjøre av dem i våre menigheter. Her ber vi prester, ordensfolk og legfolk bære frem sine ønsker og forslag, så vårt arbeide kan skje på den bredest mulige basis av innsikt og praktisk erfaring. Vårt ønske er at alt hva kjærligheten til Frelseren har lagt ned av tro, inderlighet og skjønnhet i feiringen av Hans mysterier gjennom tidene ikke bare må bli bevart, men må bli umiddelbart og direkte tilgjengelig for alle, til oppbyggelse og bekræftelse av Guds evige liv i våre hjerter.

De nye og vidtgående mulighetene for å tilpasse dette våre hjemlige tradisjoner og vår stedsegne

mentalitet, vil føre til en og annen merkbar forandring i troens uttrykk. Hva vi kommer til å bestemme av endringer, er vi overbevist om vil bli til velsignelse for troslivet — vi ber derfor alle møte det med et åpent sinn og en god vilje. Kirken er vår alles Mor — gjennom den mottar vi det eneste liv som fører oss ut over tiden og det forgjengelige. I kjærlighet, i takknemlighet og i lydighet må vi alle ta imot den omsorg den gir oss, for i dens mysterium møter vi Kristus, «våre sjelers hyrde og biskop» (I Peter, 2, 25).

III.

Konsilet har ennå store og vanskelige oppgaver foran seg. Det er vårt ønske og vår inntrengende formaning at katolske kristne, i tiden som kommer, ber for kirkemøtets arbeide, for Paven og biskopene, så at de må handle under Helligåndens lys, at den menneskelige familie må fatte dette «tegn for folkeslagene» (Esaias 11, 12) som konsilet er, at såvel katolske som annerledes troende kristne må bli fornyet i ydmykhet, fattigdom og inderlig lengsel etter de kristnes enhet. Vi håper også at ikke bare våre prester og ordensfolk, men likeledes legfolket med levende interesse *informerer* seg om konsilet og følger det med interesse.

Dette er så meget viktigere som vi på mange måter, også i vår del av den katolske verdenskirke, står ved et vendepunkt. Det ville være tragisk, i en tid da katolske kristne verden over med iver og energi tar opp reformtankene fra Vatikankonsilet, om troens folk nettopp i våre land ble liggende tilbake mer eller mindre upåvirkede av en reformkirke på full marsj inn i fremtidens menneskehet. Vi vil her ikke unnlate å bringe frem den oppmuntring og tillit vi fører med hjem fra vår samtale med Den Hellige Far mot sesjonens slutt ifjor. Den 23. november møtte pave Paul VI oss alle i Vatikanet for å tale med oss om våre hjemland og deres katolske mindretall. Paven kom med klokskap og godhet inn på de særlige kår vi lever under hos oss, hvor vårt kirkelige

miljø er lite og de troende ofte lever spredt over til dels store avstander i religiøs isolasjon og armod. Paven uttalte med varme sin forståelse og beundring for de nordiske katolikkers troskap, og ba oss bringe dere alle sin Faderlige hilsen og velsignelse. Fra denne samtalen bringer vi alle med oss en dyp og takknemlig tilfredshet, over at vi i Rom har en Overhyrde som både kjenner og forstår våre forhold, og som har sagt seg beredt til å imøtekomme oss i hva vi særlig måtte ha på hjerte når det gjelder Nordens plass i og bidrag til verdenskirkens universalitet.

IV.

Så er det altså «av et godt, ja et eiegodt hjerte» (Lukas 8, 15) at vi i denne fastetid skal åpne oss for Guds tale. Vi må føle oss ydmykt takknemlige, ufortjent i Guds nåde: Han har gitt oss å leve våre korte menneskeliv ikke bare i en tid da Evangeliet tales purt og klart til oss, og da den kristne som vil leve et helstøpt og helhjertet troens liv, kan nære det av tusen gode forkynnelse og belæringens og bønne-felleskapets kilder, men også i en tid da den ytre verdens begivenheter, og Kirkens tidløse bidrag til dem, er en eneste inntrengende innbydelse til tro, håp og kjærlighet. Gleden og lykken ved *troens* gave lyser frem fra en bakgrunn av angst og rotløshet. Det kristne *håp* er en varmende flamme i en verden hvor motløshet og kynisme herjer sinnene. Den kristne *kjærlighet* står fremdeles som det sterke vern mellom menneskene og den grusomhet, det hat, den ødeleggelsens og dødens villskap som vi vet, og har sett, at menneskehjertet også kan romme.

Fastetiden er dette: At vi igjen underordner oss Jesu Kristi kors og hilser det som vårt og alle menneskers eneste håp; det kors som Kristus seiret ved, og som gir oss alle del i Hans seier.

Den hellige treenige Gud fyller dere alle med sin nåde, sin velsignelse og sin kjærlighet til vår hellige kirke.

† *Jacob Mangers*

Biskop av Oslo

† *William Cobben*

Biskop av Helsinki

† *Johannes Rüth*

Apostolisk Vikar
for Mellom-Norge

† *John Taylor*

Biskop av Stockholm

† *Theodor Suhr*

Biskop av København

† *Johannes Gunnarsson*

Apostolisk Vikar for Island

† *Johannes Wember*

Apostolisk Vikar
for Nord-Norge

† *John Willem Gran*

Hjelpebiskop av Oslo

Fastemandat for året 1964

- I. Fastebudet som tillater et fullstendig måltid om middagen og et mindre om aftenen (eller omvendt) samt et par stykker brød om morgenen, gjelder i vårt bispedømme *askeonsdag, langfredag, 7. desember* (dagen før Immaculatafesten) og *23. desember*.
- II. *Abstinensbudet*, som forplikter alle som har fylt syv år til å avholde seg fra kjøttmat, gjelder for *alle årets fredager* (i år unntatt fredag 1. juledag), *askeonsdag, 7. desember* og *23. desember*. Nyttårsdag, fredag 1. januar 1965 blir alle dispensert fra abstinensbudet.
- III. Fritatt for abstinensbudet, unntatt *askeonsdag* og *langfredag*, blir 1) de som pleier å få sin mat på spisesteder utenfor hjemmet, 2) gjester hos ikke-katolikker, 3) medlemmer og tjenere hos en husstand der vert eller vertinne ikke er katolikker, 4) syke og rekonvalesenter, 5) de som er på reise.
- IV. Sogneprestene har myndighet til av viktige grunner å dispensere *enkelte* troende fra faste- og abstinensbudet, og alle skriftfedre meddeles hermed samme myndighet for deres skriftebarn.
- V. Som dere alle ser er fastebudet blitt vesentlig lettere enn det var før. Men for at fastetidens ånd likevel skal holdes levende, oppfordrer Kirken alle til å være mer enn ellers ivrige i andaktsøvelsene og å gjøre kjærlighetsgjerninger, særlig mot de trengende og syke. I år anmodes alle særlig innstendig om i fastetiden å be den smertefulle rosenkrans og korsveien for Kirkens store anliggender: *det økumeniske konsil og enhet blant alle kristne*, og hver dag å bringe et lite offer i denne mening. Likeså skal alle som er i stand til det, i fastetiden legge en almisse, avpasset etter deres økonomiske forhold, i de bøsser som skal settes opp i alle kirker og offentlige kapeller med påskrift: «Fastealmisser». Disse fastealmisser skal nyttes til beste for våre kirkelige institusjoner.
- VI. I de såkalte *lukkede tider*, d. e. fra og med *askeonsdag* til og med *første påskedag* og fra og med *første adventssøndag* til og med *julefesten*, må det ikke holdes *høytidelige* brylluper. I selve *faste- og adventstiden* skal de troende avholde seg fra *dans og andre støyende offentlige forlystelser*.
- VII. Til å oppfylle Kirkens bud om *påskekommunionen fastsettes tiden fra 1. søndag i fasten* til og med *Treenighetsfest*.

Gitt i Oslo 2. februar 1964.

†*Jacob Mangers,*
biskop.

Dette fastemandat skal leses opp i alle kirker og offentlige kapeller Søndag Quinquagesima, både i fromessen og i høymessen.

En fornyet liturgi

OMKRING VATIKAN-KONSILET'S FØRSTE DEKRET

Pater Erik Gunnes, som ifjor høst fulgte Vatikankonsilets 2. sesjon på nærmeste hold i Rom og beskrev den i rapporter for «St. Olav»s lesere, vil i en artikkelserie fremover kommentere konsilets viktige bestemmelser («Konstitusjonen *De Sacra Liturgia*») om gudstjenestelivets fornyelse.

«**D**a forandrer religionen for oss.» Det er bare et par nummer siden «St. Olav» bragte en lederartikkel over dette temaet: Den katolske kirke er i ferd med å foreta et slags enormt hamskifte, som snur opp ned på mange tilvante begreper. Mest synbart og følbart, mest gledelig og smertelig, fordi det berører oss i vår hverdag (eller iallfall i vår søndag!) kommer det til å merkes på liturgiens område. Det Annet Vatikanconsil har allerede, i sitt første offentlige plenums møte, den 4. desember 1963, proklamerte den første frukt av sitt verk — konstitusjonen *De Sacra Liturgia*. Denne konstitusjonen dekreterer noe som ikke er langt fra en gjennomgripende revisjon av hele den katolske kirkes gudstjeneste og sakramentsforvaltning.

Det kan jo se ut som en historisk tilfældighet at liturikonstitusjonen ble det første konsilet kom til å beskjeftige seg med, ble det første arbeid som det kunne føre til en lykkelig avslutning. For det forholdt seg jo simpelthen slik at utkastet til en liturgireform var et av de få prosjektene som forelå ferdig og trykt da konsilet trådte sammen — og, nota bene, forelå i en slik form at kirke-møtet ikke hadde noen vanskelighet med å godkjenne det som et brukbart diskusjonsgrunnlag. Faktisk så brukbart, at om debatten ble lang og heftig, avvek det endelige vedtaket ikke på noe vesentlig punkt fra det første utkastet.

Men i virkeligheten dreier det seg her langt fra om noen tilfældighet. Tvert imot, vi måtte snarere tale om en ytre manifestasjon av en indre kirkelig *nødvendighet*.

La oss prøve å forklare dette litt nærmere.

Det Annet Vatikanconsil ble sammenkalt for å *fornye* Kirken. En slik fornyelse må ta sitt utgangspunkt i alt det arbeid som har vært gjort i de siste årtier på det teologiske og pastorale område, såvel som innen det utadrettede apostolat. Og det er da straks åpenbart, at en av de fineste og modneste frukter av dette arbeidet er en hel gjenoppdagelse av liturgiens verden. Det er til og med i stor utstrekning denne gjenoppdagelsen som har inspirert og dannet grunnlaget for hele den øvrige nyorientering av Kirkens tenkning og innsats, som nå gjør seg så sterkt gjeldende på konsilet.

Intet er heller naturligere. For liturgien, det er selve frelsesmysteriet levet og opplevet. Liturgien, det er Kirkens eget mysterium i levende utfoldelse.

Vi vet at Kirken er det synlige uttrykk for Kristi nærvær — den er «Kristi legeme». Men Kristus er ikke til stede bare likesom statisk, nesten passivt; han er aktivt nærværende, som menneskehetens Gjenløser. Men enda bedre er det å si at hans nærvær er av *dynamisk* karakter: Kristus er stadig virksom i Kirken, men slik at han formidler også sin kraft til den, gir den del i sin egen forvandlende kraft. Og denne Kristi dynamiske tilstedeværelse i Kirken folder seg likesom ut i sakramentene.

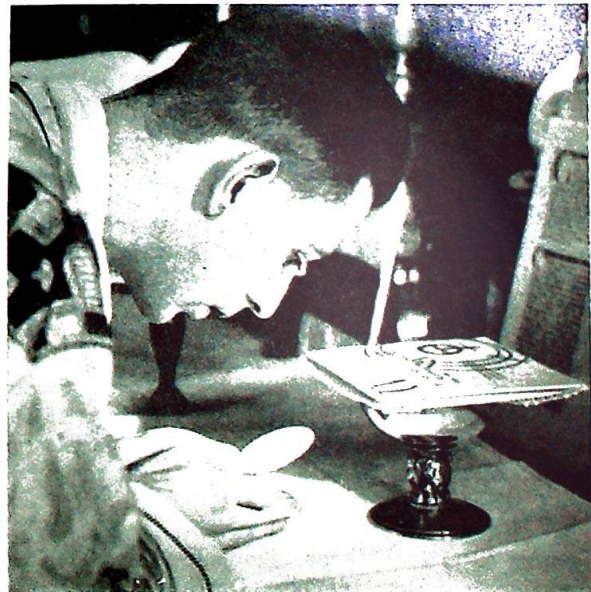
Sakramentet, vet vi, kaller vi et «virkende tegn» — et

tegn som samtidig formidler den virkelighet, den gave det betegner. Men allerede Kirken selv er et slikt virkende tegn, og også den kan derfor kalles et sakrament. Kirken manifesterer Kristi gjenløsende virke blant menneskene. Og som liturikonstitusjonen formulerer det: «Gjenløsningen er skjedd først og fremst gjennom påskens mysterium» — Kristi lidelse og oppstandelse. Derfor kan man også si at «hele det underfulle sakrament som Kirken er, fødtes ut av Kristi side under hans søvn på korset».

Så lever da Kirken sitt liv i kraft av påskemysteriet, og det er dette samme mysterium den så å si utmynter i sakramentene. Kirken ikke bare forkynner frelsen — den setter den ut i livet. Dåp og nattverd gjenspeiler begge, hver på sin måte, oppstandelsesmysteriet. Dåpen er en oppstandelse til nytt liv. Og gjennom messens offer trekkes den troende på ny og på ny inn i Golgamysteriet — inn i den totale hengivelse til Gud sin Skaper, som er korsofferets innerste mening. Også her dør vi med Kristus, for å leve med Kristus i Gud.

Det er denne ferd gjennom døden til oppstandelsen som kjennetegner hele det kristne liv. Og Kirken, de troendes samfunn, har til syvende og sist ingen annen funksjon enn den å føre sine barn inn i dette mysterium, å la dem leve og gjennomleve det, så det griper dem og forvandler dem fra roten og grunnen av. Inntil de blir hva apostelen kaller «en ny skapning i Kristus» — og de, med den samme apostel, kan si: «Ikke jeg lever lenger, det er Kristus som lever i meg.»

Og derfor er det også at den nye konstitusjon kan hevde at «liturgien er det høydepunkt som hele Kirkens gjerning streber mot, og samtidig den kilde som all dens kraft springer ut av». Vel er målet for Guds virke i sjelen at hver enkelt må bli som en ren avglans av Guds egen kjærlighet. Men som jordisk samfunn kjenner ikke Kirken noen bedre manifestasjon av seg selv enn feiringen av påskemysteriet, og da først og fremst slik som det uttrykkes gjennom Herrens nattverd — enhetens og kjærlighetens sakrament. Og samtidig gir nattverdsfeiringen ny næring til denne kjærlighet, så hjerte og sinn åpnes

KATOLSK FORUM

Neuberggaten 15, Oslo.

FOREDRAGSAFTENER 1. SEMESTER 1964.

KATOLSK FORUM (Dominikanernes foredragsaftener) går med dette program inn i sin 21. sesong. Foredragene er vederlagsfritt åpne for alle interesserte.

Tirsdag 11. februar kl. 20:

VERDENSKIRKEN SØKER SIN FORM ved pater Erik Gunnes.

Det Annet Vatikankonsil betyr at det er i ferd med å foregå «en stille revolusjon» innen den katolske kirke. Konsilets annen sesjon, som fant sted siste høst, kan på mange måter bli avgjørende for kirkens utvikling i årbundene fremover. Pater Gunnes, som har fulgt begivenhetene på nærmeste hold, vil søke å redegjøre for hva konsilet konkret kan komme til å bety.

Tirsdag 18. februar kl. 20:

SIGRID UNDSSETS KVINNESYNSPUNKT I ESSAYISTIKK OG DIKTNING ved dr. Borghild Krane.

Katolsk Forums publikum har allerede fått Sigrund Undsets verk belyst fra flere synsvinkler. Men når «Kristin Lavransdatter» nå gjennom Det Norske Teatrets presentasjon på ny er blitt aktualisert for et bredere publikum, faller det naturlig å ta opp denne skikkelsen til vurdering på bakgrunn av Sigrund Undsets hele kvinnesyn. Dr. Borghild Krane praktiserer som psykiater i Oslo; men hun er også kjent for sin innsats i litteraturforskningen, hvor hun bl. a. har levert en avhandling om «Amalie Skram og kvinnes problem».

Tirsdag 25. februar kl. 20:

DEN KRISTNE KUNSTNER IDAG. (MED FILM OM REMBRANDT) ved pater Ellert Dahl.

Andre tidsaldre har frembragt store kristne kunstnere og stor kristen kunst. Hvorfor er vår tid så fattig på god religiøs kunst? Pater Dahl, som selv er kunsthistoriker, vil prøve å vise noen av grunnene til at det er så vanskelig å være «kristen kunstner» i vår tid. En fremragende dokumentarfilm i farger over Rembrandts verk vil komplettere og illustrere foredraget.

TROR DE

at KATOLSK FORUMs aftener gjør en nyttig gjerning og imøtekommer et behov? Da kan De hjelpe oss på mer enn en måte. Ikke bare ved etter evne å gi støtte til vårt underskuddsbudsjett, men ved å gjøre KF kjent i Deres miljø, og ved å sende oss Deres kritikk, råd og forslag, adressert til: Prioeren for Dominikanerne, Neuberggt. 15, Oslo 3.

*

Liturgien er altså Kirkens gjenopplevelse med Kristus av hans lidelse og oppstandelse. Derfor er liturgien den

Tirsdag 3. mars kl. 20:

KIRKEN OG GEISTLIGHETEN — HERRER ELLER TJENERE? ved pater Finn Thorn.

Det er vanlig i vårt miljø å forkaste all kirkelig autoritet, som et utslag av maktsyke ovenfra, av uselvstendighet nedenfra. Men kan det ikke tenkes en autoritet som er av en slik art at den unngår slike farer? Pater Thorn's refleksjoner over dette emnet er meget aktuelle, knyttet som de er til Vatikankonsilets pågående «ajourføring» av kirken.

Tirsdag 10. mars kl. 20:

OPPRØRER UTEN FANE. UNGDOMSKRIMINALITETEN OG VI ved byråsjef Helge Røstad.

Hver tiende ungdom kommer i konflikt med politiet. I løpet av 1950-årene er ungdommens kriminalisering blitt et brennende problem. Hvem har skylden: velferdsstaten? foreldrene? skolen? tidsånden? avkristningen? Ingen kan svare. Imidlertid har en departemental komité i flere år arbeidet med å utrede spørsmålet, og noen av resultatene kan byråsjef Røstad, som komitéens formann, legge frem i kveldens foredrag.

Tirsdag 17. mars kl. 20:

NORSK ÅNDSLIV MELLOM ASFALTRADIKALISME OG INDREMISJON ved pater Hallvard Rieber-Mohn.

Foredragets tittel antyder den store spennvidden i vårt norske åndsliv i dette årbundne. Hvordan arter den seg idag — som en fruktbar spenning og dialog om verdier — eller som en sprenghenging i isolerte og søvnige miljøer og tradisjoner?

Tirsdag 7. april kl. 20: (NB! Merk datoen!)

GUD SOM MYTE OG VIRKELIGHET ved pater Erik Gunnes.

Er vårt gudsbilde avlegs? spør biskop John Robinson i en bok som i mars måned også vil foreligge på norsk; «Ærlig for Gud» (Honest to God). Da boken kom ut i England ifjor, var det de som trodde han ville avskaffe hele kristendommen. Kveldens foredrag skal prøve å vise hva biskopens anliggende er — og ta stilling til hvor langt han har lykket med det.

for Guds gave, og ny vilje skapes til å gi. Det er ikke for ingenting at fellesskapet er et av liturgiens vesenstrekk: Ingen sann kjærlighet til Gud uten at den gir seg uttrykk i et sant fellesskap med nesten.

Liturgien er altså Kirkens gjenopplevelse med Kristus av hans lidelse og oppstandelse. Derfor er liturgien den

egentligste manifestasjon av Kirken, og å fastslå dette er da liturgikonstitusjonens første formål. Men like vesentlig er det å understreke at denne opplevelse ikke er begrenset til den enkelte. Den blir gitt gjennom et samfunn. Dette får nødvendigvis vidtrekkende konsekvenser, som liturgikonstitusjonen likeledes gir en bred plass. Dem skal vi ta opp i neste artikkel.

BLIKK på TIDEN

AFRIKA — INTET MUSEUM

■ Magister Carl Fredrik Engelstad's røst har en tid vært taus i norsk åndsliv. Det har vi gode grunner for å tro er forbigående, og det har dessuten en svært håndgripelig årsak: et flere-årig opphold i Tanganyika. Det har — skal en dømme ut fra en artikkel nylig i «Norsk Tidsskrift for Misjon» — fornyet og fordypet mange av hans overbevisninger. Som når det gjelder den kristne misjon.

Nå er misjonen, i fredskorpsets gullalder, under full oppvurdering verden over. Et symptom på at vi også her hjemme streifes av denne forsinkede realisme, er Arthur Klæbos godt mottatte bok siste høst, med den selvironisk veltrufne tittel «Ullstrømper til Afrika». Alle ilder brenner ut engang — nå er der ikke rare gloen tilbake av den like uvitende som arrogante nedvurderingen av den kristne misjon på den radikale fløy av vår asfalt-bundne intelligentsia — misjonærer er nå til dags endog gjenstand for vennlige og forekommende lørdagsintervjuer i «Dagbladet».

Hva Engelstad angår, så har han vel aldri tvilt på deres innsats og nytte. Men nå vet han — av grundig selvsyn. Og har et Pauli ord å si folk som trygt hjemme i andedammen eller etter lynvisitter i et utviklingsland i kaos, taler lettvis om hva «vi» har «gjort mot» afrikanernes kultur:

«Det forekommer meg at de som ømmer seg så sterkt over at «den afrikanske kultur» er blitt «ødelagt», ikke selv skjønner at de retter atskillig av en fornærmelse mot Afrika; man ønsker å møte det som man møter avdelingen «Afrika» på etnografisk museum, med stråhytter og perlebånd og fjærdusker og masaiskjold og ild under lergrøyten, masker og trollmenn og krigsdans til trommer. Alt dette er naturligvis spennende og morsomt, men hva er det for en tankegang som ligger bak at alt dette på liv og død skal «bevares» som levende realiteter av i dag?»

Efter å ha fastslått i hvilken grad misjonærene var nødt til å bringe et livgivende alternativ, noe helt anderledes, for overhodet å kunne åpne afrikanernes vei til menneskeligheten, peker Engelstad på det paradoksale, at det nå faktisk er misjonærene som oppmuntrer afrikanerne til å bevare sine særlige afrikanske verdier, sin musikk og sin folkekunst, og gjerne ser dem integrert i kirkens liv, mens afrikanerne selv ofte er motvillige her. Sikkert er det i hvert fall at de nye folkene mister sin mentale balanse dersom de ikke får en åndelig grunnmur under den nye, mangfoldige verdenssivilisasjon som

Ingen fremtid som kulturgrunnlag.

nå velter inn over dem — et feste for sin verdighet og sin selvbevissthet. Sin folkloristiske fortid kan de like lite bygge på, som vi norske kan møte den aktuelle kultursituasjon bare med «folke-eventyr og rosemalte mangletreer». Engelstad vet nøyaktig hva han mener her:

«Er det meningen at Afrika skal bli stående på et fetisjistisk tribalstadium for at journalister fra europeiske ukeblader skal få noe å skrive hjem om, tilfreds over at «vi» (?) har «bevart den afrikanske kultur»? Nei da. Afrika av i dag er ikke og nærer selv heller ikke noe ønske om å etablere seg som folkemuseum. Det er en dynamisk verdensdel i intens kamp med sine praktiske problemer, det tyvende århundres problemer, som likeberettiget ledd i vår egen tids verdenskultur.

Den egentlige fare for Afrika er at det er en verdensdel «med hastverk» som har så meget å ta igjen på det politiske, sosiale og økonomiske plan at innstillingen lett kan bli materialistisk nyttebetont.

Og derfor er neppe noen kulturinnsats større og mer påkrevet i det moderne Afrika enn å holde den åndelige bevissthet levende, bevisstheten om sjelens, det indre livs umistelige verdi. Hva gagnar det om man kommer med i den materielle verdensgaloppen for fullt, hvis man tar skade på sin sjel? Dette vet de kristne kirker i Afrika. Og de ikke bare vet det, de lever på det. Derfor er det også de som forvalter de dybeste kulturskapende verdier.

I en verden der grensene faller og avstandene skrumper inn, vil visst stadig flere gi ham rett.

IKKE SVART I SVART

■ Filmen, og publikums forhold til den, ligger fremdeles under tung beskytning fra mange hold. Og sikkert har de rett, de som bekymres over en tiltagende forråing i den internasjonale produksjon. I Danmark har en filmimportør som har tapt penger på den norske filmen «Herren og hans tjenere» (over Axel Kiellands drama) erklært til pressen at filmer som betaler seg, alle ligger under lavmålet. Det er vel — også i København — noe av en kortslutning: I det foreliggende tilfelle kan jo det kresne københavner-publikumets svikt ha andre grunner — vi kan tenke oss minst én.

Litt nyanser i bildet, og et nyttig å propos til de mange som i disse dager er bekymret for hva barn, ungdom og umodne personer (men aldri de selv, må vite) opplever på kino, kan en finne i en liten interessant notis i pressen. Følgende filmer ga størst spilleinntekt i Oslo i 1963:

1. «Den lengste dagen.»
2. «Mytteriet på Bounty.»
3. «Freske fraspark.»
4. «Elskere.»
5. «Pan.»
6. «Miss Millies millioner.»
7. «Mondo Cane.»
8. «55 dager i Peking.»
9. «Den store flukten.»
10. «Om Tilla.»

I samråd med våre filmorienterte medarbeidere kommer vi dermed til den interessante slutning at Oslo-publikumet i 1963 faktisk foretrakk:

- 2 spekulasjonspregede filmer («Elskere» og «Mondo Cane»).
- 1 lavkomedie («Frasparkene»!).
- 2 godt fortalte filmede guttebøker («Bounty» og «Peking»).
- 2 halv-dokumentariske krigsberetninger.
- 1 litterær film («Pan» etter Hamsuns roman).
- 1 harmløs komedie («Millies»).
- 1 film med inntrengende human appell («Tilla»).

Det er — som så mye annet i vår tilværelse — en blanding av hummer og kanari. Men entydig deprimerende er det da ikke?

NORMAL LUKTESANS

■ Hva nå ellers film angår, så var det en del viktige og nyttige sannheter han slo fast, filmsensor Sigurd Evensmo i en debatt i Det Norske Studentersamfund forleden. Program-

BØKER

Om Edvard Munch

Ett av Munchs selvpotretter.

*Eli Greve:
«Edvard Munch, liv og verk i lys av tresnittene».
J. W. Cappelen's Forlag, Oslo 1963.*

K napt noen annen kunst reflekterer kunstnerens egen personlighet så intenst som Edvard Munchs arbeider. Det er vel ikke noe tilfelle at selvpotrettet ble for ham, likesom for Rembrandt, en yndet uttrykksform. Så å si hvert eneste av hans arbeider bærer det umiskjennelige Munchske preget, der motivet smeltes om og forenkles til vesentlige masser og manende omriss, som under presset av en sterk indre opplevelse. Det er denne nesten visjonære måte å omforme selv det mest hverdagslige emne, som allerede skiller et så tidlig bilde som hans «Syk pike» eller «Vår» ut fra samtidens mer naturalistiske kunst, for eksempel fra Krohgs Skagenbilder. Med nesten samme motiv er det hos Munch en ny verden som trer oss imøte. Han er den mest visjonære av våre kunstnere, og hans visjon er desto sterkere fordi han ikke maner frem noen ren fantasiverden, men istedet omskaper den virkelige. At mange av bildene hans faktisk er inspirert av en indre

opplevelse, av noe han har «sett», har vi hans eget ord for. Det er det som forklarer at Munch likesom aldri kan bli ferdig med enkelte motiver. Han kommer stadig tilbake til dem, ofte med års mellomrom, og gir dem ny utforming. Det er som det opprinnelige syn er for intenst og for rikt til å uttømmes i noe enkelt verk; det må ha tid til å arbeide seg frem og gi seg uttrykk i stadig nye bilder.

Når Edvard Munch griper til tresnittet som uttrykksmiddel ved siden av maleriet, er det nok fordi det byr på nye muligheter til å variere de gamle emnene. I tresnittet finner vi de samme kjente motivene: «Melankoli», «Vampyr», «Angst», «Skrik», «Kys», «Pikene på broen», men vi møter dem forvandlet, som transponert over i et annet toneregister i samsvarende materialets egenart. I fargesnittene «De ensomme» og «Kvinner ved stranden» (1898), understreker den raffinerte kulørbruken, den følsomme linjeføring, det mystiske drømmende i bildet. I «Angst» (1896) og «Skrik» (1895) intensifiserer derimot tresnittets kontrastvirkninger det hektiske i motivet, mens i andre trykk igjen, som «Panisk skrekk» fra 1920, er det som snittets flakkende hvite streker maner frem tumulten nesten så vi hører det. Munch er i det hele en mester til å utnytte tresnittets muligheter. Han finner selv på nye fremgangsmåter når det gjelder skjæring og trykking. Med uendelig finfølelse komponerer han de forskjellige fargesammensetninger i fargesnittene. Noen av dem som er lekrest i virkningen er karakteristisk nok også blandt de skjeldneste trykkene, som om han var redd for at de skulle bli for pene, og være en anledning til litt for lettkjøpte triumfer.

Det er lykke Eli Greve i sin bok å gi oss et levende inntrykk av rikdommen i Munchs tresnittproduksjon. Det skyldes delvis de tallrike gode reproduksjonene, men først og fremst den meget intelligente og velinformerte teksten. Denne er blitt noe langt mer enn en slags omvisning i serien av Munchs arbeider. Den gir oss både bakgrunnen til de enkelte verk og setter disse i forhold til Munchs kunst som helhet. Som titlen antyder («Edvard Munch, liv og verk i lys av tresnittene»), er disse siste blitt utgangspunktet for en betraktning over kunstneren selv. En slik fremgangsmåte kan nok ha sine farer,

opplegget tok vel ellers også sikte på å konfrontere «kontrollsamfunnet» med «det frie initiativ» (med Libertas-juristen Toralf Sætre for sistnevnte standpunkt) og var i så tilfelle ikke helt taktisk vellykket fra styrets side — Evensmos advokatur for filmkontrollen, som var belyst gjennom meget talende filmklipp, viste seg å være av knusende vekt. Men ikke minst var det velgjørende efter en sann syndflod av forvirret indignasjon fra hold som ikke ellers viser mye positiv verdians når det gjelder filmen, å høre et skjønnstomt og saklig underbygget innlegg for filmkontroll. Kristne mennesker bør nemlig ikke overilet tro seg alene om ikke å ville «slippe kloakken inn i drikkevannet, og gjøre Norden til et område oversvømmet av søppel», for å bruke Evensmos egne drastiske ord. Som vi var inne på i «St. Olav»s forrige nr., finnes der jo allerede i en humanistisk gjennomtenkt kulturpolitikk adskillig grunnlag for en sortering av det menneskelige fra det umenneskelige. Det bør kristne mennesker, mer enn andre, avholde seg fra å undervurdere eller annektere med enerett. Så meget mer som filmsensoren, under lovens og embedets ansvar, åpenbart ganske på egen hånd hadde funnet ut at «det ville være en hån mot svært mange menneskers ærbartfølelse her i landet om for eksempel «Tystnaden» hadde fått passere usensurert».

Det hadde vært en farlig og trist «seier» for forbuds-tilhengerne i Storting, Bystyre og opinion dersom «Tystnaden» var blitt stoppet i Norge — det hadde visst ikke minst kristenfol-

ket senere fått dyrt betale. Det ville også ha vært i strid med både loven og forutsetningene for vårt demokrati (det er her debatten om kontroll hører hjemme) dersom «Tystnaden» var blitt vist *uklippet* i Norge. Vi synes filmkontrollen ved sitt kompromiss, så langt fra å flykte fra problemet, her viser en positiv og intelligent oppfatning av sin oppgave.

Egentlig har vel alt oppstyret omkring filmkontrollen, denne gang — som sist — gitt mange av debattantene mer nyanserte standpunkter. Vi merker oss blant andre redaktør Bjarne Høye's undring («Vårt Land» 27. januar), når han fastslår, at eftersom debatten trakk ut, fikk en mer og mer følelsen av at «de vanlige kulturfronter var kommet i en merkelig floke». Ja nemlig. Den radikale filmsensor har altså en ganske fintmerkende nese for hva han selv betegner som «kloakk», og som han vil spare oss for. Også ytre venstre har en sidelinje. Og det er forlengst mulig, med vårt like avkristnede ekstreme høyre som utgangspunkt, å kreve «fritt» løp selv for den illeluktende strømmen.

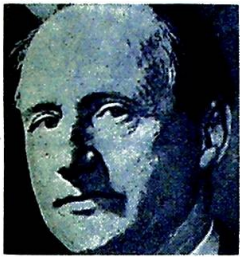
Ellers er det synd, at hva godtfolk flest vel vil huske av kristne reaksjoner på Bergmans siste film, er fy- og forbudsropene, ikke for eksempel den kloke og fintfølende analyse en dypt alvorlig kristen kunstner som forfatteren Alfred Hauge ga av «Tystnaden» i Kirkeakademiet i Oslo forleden. Akk — det er dessverre en gammel og tilsynelatende uforanderlig historie dette, i vårt sørgelig istykkersprengte åndsliv.

Frater Candidus.

men hos Munch er kunstner og produksjon så intimt forbundet at det ene vanskelig kan forstås uten det andre. Takket være noen inntrengende analyser, kommer denne stadige vekselvirkningen mellom liv og verk, mellom personlig opplevelse og dets utladning i bildet klart frem hos Eli Greve.

Allikevel er det et spørsmål som blir igjen, nemlig: Hvordan kunne Munch med sin så spesielle forestillingsverden, sitt nesten hallusinerende syn på virkeligheten, frembringe så megen ekte og vital kunst? Hvorfor ble han ikke en av de bleke symbolister, en av de «litterære» malere som var så almindelig i nitti-årene? At han fant virkelig kunstnerisk lødig uttrykk for sin merkelige fantasi, er litt av et under. Det forteller noe, ikke bare om hans sinns overfølsomhet, men også om hans ganske usedvanlige sjelelige kraft og sunnhet.

D.

Kardinal Wyszynskis korsvei-andakt

Illustratøren — Erik Olson.

Kardinal Stefan Wyszynski:
Korsvägsandakt. Med 15 bilder av Erik Olson.
Stockholm, Petrus de Dacia, 47 s. Sv. kr. 7.

Festetiden nærmer seg og de fleste har nok oppdaget at det ikke er lett å finne en god veiledning til korsveiandakten. Man vil også gjerne ha flere å velge imellom. Petrus de Dacia-föreningen i Stockholm har latt oversette en korsveiandakt forfattet av selve den polske primas, kardinal S. Wyszynski, en Kirkens mann som er velkjent også for «St. Olav»'s lesere. Hans modige holdning er kjent over hele verden.

Nu skal man ikke vente at hans betraktninger henspiller på den «korsvei» han selv under nazismen og siden under kommunismen har måttet vandre. Hans betraktninger rommer overhodet ikke politiske hentydninger. Egentlig er de vel skrevet med henblikk på forfattere eller intellektuelle, men kan lett brukes av andre. Vi står ganske enkelt overfor en kristen som deltar i sin Herres fornedrelse og seier gjennom korset, og som trekker konsekvensene av det han ser, i sitt eget liv.

En femtende og siste betraktning er blitt føyet til av de svenske utgivere, nemlig påskeevangeliet. Korsveien er nemlig først fullbyrdet når oppstandelsen har funnet sted.

Erik Olsons bilder er en vesentlig del av boken og gir den en spesiell verdi. Hensikten med korsveien er jo å gjøre det mulig for den troende å følge Kristus skritt for skritt og gjenoppleve hans vandring til Golgata. Dette forutsetter at bildene taler til fantasien og vekker en ekte medfølelse, uten å påtvinge oss et altfor konkret bilde: hver troende må få lov til selv å gjenskape det han deltar i. Tidligere korsveibilder har altfor ofte syndet ved overdrevet, detaljert realisme; det var ikke mer plass for den enkelte troendes personlige opplevelse. Mange moderne korsveier går til den andre ytterlighet: de sier ingenting mer. Erik Olsons bilder er et godt eksempel på den gyldne middelvei. Man blir sannsynligvis ikke trett av dem nettopp på grunn av deres diskresjon og fordi de i stor utstrekning gir oss fritt spill. De er trykt i enkle, delikate farver.

Bokens utstyr er også forøvrig meget vakkert, og virker ikke «kristelig» i ordets sørgelige betydning. Kort sagt: Et verdifullt tilskudd til vår fattige andaktslitteratur.

A. R.

Tre europeiske tenkere

Menneske og samfunn i europeisk tenkning. Kirkeakademiet
Fredriksborg, i kommisjon hos Dreyers forlag. Oslo 1963,
77 s.

Den vesteuropeiske individualisme, etter den franske revolusjon, når i løpet av det 19. århundre stadig mer utsatte høyder. I en rekke land, og innenfor borgerskapets golde samfunnsordning, slår den etterhvert sine første sprekker og løses så opp, utenfra og innenfra, i ensomhet, illusjoner og hovmodets «barmhjertige» livsløgn. Det mest fremtredende trekk ved denne individualisme er at den ikke makter å fostre *personlighet*, mens den i rikt monn åpner scenen for alle slags varianter av torso-mennesker. Noe av det sentrale ved det 19. og 20. århundres individualisme er at den presiserer sine hovedbegreper — friheten, individet selv — negativt. Gjerne frihet *fra* noe, mye sjeldnere frihet *for* noe. Personligheten manifesterer seg oftest i setningen: «Jeg er ikke enig». Det menneskelige «jeg» har stadig vanskeligere for å finne et beslektet «du».

Det er mot *denne* form for vesteuropeisk individualisme at tre i og for seg vidt forskjellige tenkere reagerer, i en liten, men innholdsrik bok og i en kort, men samtidig kyndig fortolkning. I den historiske rekkefølge møter vi her først den unge Karl Marx. Magister Lars Roar Langslet tar her for seg et ufullendt manuskript fra 1844 med det vesentlige begrepet «Entfremdung». Det er en utmerket studie den norske skribenten har lagt frem. Men jeg tror ikke hans oversettelse («fremmedgjørelse» eller «fremmedhet») er heldig. I sin saklige betydning ville det norske låneord «isolasjon», muligens «sosial isolasjon» bedre dekke Marx' datidige tankegang.

Individualismens utilstrekkelighet både opplevde og gjenomtenkte den jødiske «eksistensfilosof» Martin Buber — slik som lektor Svein Hanssen-Bauer karakteriserer ham i sitt foredrag på 20 små trykksider. Flere nye filosofihistorikere — f. eks. den katolske professor I. M. Bochenski ved universitetet i Freiburg i Sveits — ser klart berøringspunktene mellom Buber og den franske personalisten Emmanuel Mounier. Buber er uten tvil en meget betydelig tenker — men det er karakteristisk for hele hans filosofi, at tankemessig sterkest har han utarbeidet forholdet — det *dialogiske* forholdet — mellom «jeg» og «du». Det filosofiske «spranget» (for å betegne det

(Forts. neste side)

Opplev påsken i Jerusalem!

Flyvereise til Israel—Jordan—Libanon
arrangeres for katolikker fra hele Skandinavia.

Reiseleder: Pastor O. Rørdam Bonnevie,
Skt.Theresekirke, Hellerup, Danmark.

På reisen besøges i:

ISRAEL: Tel Aviv, Jaffa, Kæsarea, Haifa, Karmels bjerg, Nazareth, Kana, Tiberias, Genesaret sø, Kapernaum, Tabgha, Huleh-dalen, Nain, Megiddo, Tabors bjerg, Nye Jerusalem.
Desuden besøg i forskellige kibbutzim m.m.

JORDAN: Jerusalem, hvor vi bl.a. deltager i Langfredagsprocessionen ad Via Dolorosa, Bethlehem, Jordanfloden, Det døde Hav, Samaria m.m.

LIBANON: Beirut, Byblos, Baalbek m.m.

20 Marts—4 April 1964. N.Kr. 2 755,— alt inklusive.

Skriv efter udførligt rejseprogram til:

Pastor O. Rørdam Bonnevie, Rebekkevej 51, Hellerup, Danmark

slik), fra «du» til «vi» eier langt fra den samme tankemessige og nyskapende kraft. Det avtvinger respekt at lektor Hanssen-Bauer har klart å få med så meget i et foredrags ramme.

Dominikaneren Pater Albert Raulin O. P., som på et vis forlenger P. Lutz's beskjefteigelse med filosofi hos oss, analyserer klart og i logisk ordnede trekk Emmanuel Mounier og den franske personalisme. Også hos Mounier kommer den fruktbare og sterke reaksjon mot den torso-aktige vesteuropeiske individualisme til orde. Viktig er det også at foredraget påpeker slektskapet mellom Mounier og Teilhard de Chardin. Kommunikasjonsproblemet blir — ut fra tre forskjellige perspektiver: så vel det sosiale som det idéhistoriske og det rent erkjennelsesmessige — berøringspunktet mellom tre så

ulike tenkere som Marx, Buber og Mounier. Norsk åndsliv trenger flere slike opplysende bøker. Jeg tror at især Mounier — dersom han ble kjent her i landet — kunne si oss mangt et forløsende ord om personlighetens sanne kjennetegn.

Pavel Fraenkl.

Norges Brannkasse
betry trykkeset

UTVALG FOR KIRKEKUNST

Ørnulf Ranheimsæter.

Som en første frukt av Vatikankonsi-lets bestemmelser om liturgien er der opprettet et råd eller utvalg for kirkekunst i Oslo Katolske Bispedømme.

Rådet, hvis oppgave er å være hjelpelig når det gjelder å vurdere kvaliteten og tjenligheten av våre kirkers utsmykning og arkitektur, enten det gjelder nye prosjekter eller restaureringer og ombygninger eller ominnredninger, har med biskop Grans godkjennelse konstituert seg med tegneren Ørnulf Ranheimsæter som formann og fru Ragnbild Butenschön og pater Ellert Dahl, OP, som medlemmer — sistnevnte i egen-skap av kunsthistoriker. Varamann er Hermann Bongard.

Rådet står til tjeneste for hele bispedømmet, og det har interesse at en ber om konsultasjon på et tidlig stadium i eventuelle bygnings- eller utsmykningsplaner. Rådet kan også formidle kontakter med bygnings-tekniske og belysnings-tekniske eksperter. En kan henvende seg skriftlig til rådet gjennom sekretæren fru Ragna Rosati, Legmannsrådets kontor, Akersveien 5, Oslo 1.

MOTU PROPRIO OM LITURGIEN

Den 28. januar offentliggjorde Vatikanets organ «L'Osservatore Romano» pave Paul VI's instruksjer angående anvendelsen av de nye bestemmelser om liturgien. Dokumentet, et såkalt *motu proprio* med titelen «Sacram Liturgiam», fastslår hvilke praktiske tiltak som allerede kan settes ut i livet, i påvente av at en særlig oppnevnt kommisjon gjennomarbeider de øvrige forandringer i gudstjenestelivet. Det begynner med å minne om biskopens plikt til, ved prestenes hjelp, å innføre de troende i i liturgi-ens verden. Omarbeidelsen av visse riter og utgivelsen av nye liturgiske bøker vil nødvendigvis ta litt tid, fastslår paven. Men allerede nå er der endringer som umiddelbart kan virkeliggjøres, til troslivets fremme.

Paven nevner her, i 11 artikler, hva han har i tankene. Artikkel I fastslår at fra skoleårets begynnelse til høsten skal konsilets vedtak om liturgi-ens plass i *prestenes utdannelse* settes ut i livet. Artikkel II er et påbud om at en overalt nedsetter *bispedømme-komiteer* for liturgien, kirkemusiken og kirkekunsten, eventuelt en felleskomité for alle tre, under biskopens ledelse. Artikkel III understreker *prekenens* plass og betydning i gudstjenesten — at den søn- og festdager under messer for folket ikke må utelates

Til abonnenter i Stor-Oslo:

Vi opplyser at bladet blir sendt til de nye nummererte postdistrikter, selv om disse ikke er påført hver enkelt adresse enda. Vi har abonnentene ordnet etter distriktene, og bladene blir pakket og sendt samlet til Oslo 1, II osv.

Etter hvert som gamle plater byttes ut og når nye abonnenter kommer til, føres numrene til hver enkelt adresse.

ST. OLAV's eksp.

uten alvorlig grunn. Artikkel IV fastslår at *fermingen* kan meddeles i messens forløp. Artikkel V bestemmer at *ektevielsen* vanligvis skal finne sted under en messe, etter evangeliet og prekenen. Dersom den feires uten messe, skal den begynne

R.I.P.

Min kjære snille bror, vår gode onkel

EDWARD ANDERSEN

døde plutselig i sitt hjem i Vallejo 6. januar, og ble begravet 9. januar Fredrikstad, 15. januar 1964
Azsora Kristiansen
nieser og nevøer

Han anbefales til de troendes forbønn

KATOLSK
INFORMASJON

Studiebrev.

Skriv etter prospekt.

P.boks 3664 gl.b. Oslo 1.

St. Hallvard Kameratklubb

har møte hver torsdag kl. 19.30 i Urtegt. 29, Oslo. Tlf. 68 08 68.

FRANCISKUSHJELPEN, OSLO

Urtegt. 29 II, tlf. 68 08 68.

Kontortid 12—13 hver dag unntatt lørdag.

LEGMANNSRÅDET OSLO KATOLSK BISPEDØMME

Kontortid hver onsdag kl. 18—20 i Akersv. 5, 1. etg. Tlf. 41 04 41.

OSLO KATOLSK MENIGHETSPLEIE

Kontortid hver onsdag kl. 11—13.

Akersv. 5, Oslo.

med en kateketisk preken fulgt av brudemessens epistel og evangelium, og avsluttes med selve brudevigselen.

Artiklene VI, VII, VIII og IX gjelder prestenes og ordensfolkenes *lesning av breviaret* (tidebønnene). I den individuelle breviarbønn (utenfor korbønnen) blir det tillatt å sløyfe Prim, og resitere bare en av de tre «små» dagbønner (Ters, Sekst, Non), valgt etter det tidspunkt som passer. Paven uttrykker her sin tillit til prestenes og ordensfolkets fromhetsliv, deres ønske om å leve i hjertets forening med Gud i hele den daglige prestegjerning. Biskopene kan, i særlige tilfeller, av viktige årsaker og etter moden overveielse når det gjelder motivet, fritta for breviarbønn eller sette andre forpliktelser i dens sted. Alle tidebønner som foreligger oversatt til folkesprogene skal gjennom biskopene forelegges Den Hellige Stol til godkjenning. Artikkel X tillegger *bispekonferansene* over et gitt område stor avgjørende myndighet i liturgiske saker. Og tilslutt minner artikkel XI om at alle, bortsett fra de endringer som er uttrykkelig fastslått i dette *motu proprio*, må holde seg strengt til de gjeldende liturgiske regler. Liturgiens fastleggelse skjer ene og alene gjennom Kirkens myndighet — den tilkommer Den Hellige Stol og, i den utstrekning kirkeretten fastlegger, biskopene. Ingen andre, heller ikke prester, har lov til på eget initiativ å legge til, trekke fra eller forandre noe som helst i kirkens gudstjeneste.

UTLANDET

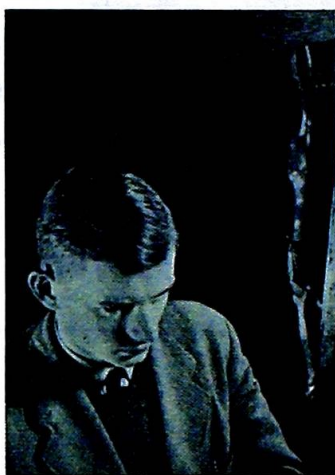
VEST-TYSKLAND: AUSCHWITZ SOM PENSUM

I anledning av den oppsiktsvekkende krigsforbryter-saken mot en rekke SS-torturister som nå foregår i Frankfurt am Main, har byens katolske oppdragerforeninger rettet en anmodning til skoledirektøren om at Auschwitz-prosessen blir innbefattet i undervisningen i samfunnslære. De katolske pedagogene mener det kan intensivere den demokratiske oppdragelse av den tyske ungdommen. Fra 9. skoleår av bør elevene få adgang til å overvære selve rettsforhandlingene, og saken i sin helhet bør tjene som eksempelsamling når det gjelder begreper som «rettsbevissthet» og «rettsikkerhet» — slik at elevene, overfor det rystende materiale denne saken mot

lederne av konsentrasjonsleirene romer, lærer å identifisere seg med verdier som frihet, toleranse og menneskeverd.

I den samme henvendelse anmodes det om at utdrag av rapportene om hva som skjedd med byens jøder under det III.

FASTEPREKENER I OSLO

hver søndag aften kl. 19 i fastetiden ved fransiskanerpater *Arno Geritsma*.

ARENDALE
BYGGMESTER HANS NILSEN Nesset 362 Arendal Tlf. 2647
OLAV SLAATTENE Blomsterforretning. Begravelsesbyrå Tlf. 1958 Havstad, Arendal
SHELL — ARENDAL Tlf. kontor 2013 Anleggstlf. 1848
ADEL ELLEFSEN Aut. Installasjonsforretning Tlf. 1756 — Arendal — Tlf 1756

Rike inngår som lesetekster i skolebøkene. Skolen må, hevder forslagsstillerne, imøtekomme elevenes rett til å bli orientert og verdi-bevisst når det gjelder grunnreglene for deltakelsen i ethvert politisk liv.

VI TAKKER

alle som innbetaler kontingent i disse dager. Vi takker også for ekstrabelop og hyggelige hilser!

Mange som pleier å vente til høsten har i år vært raske, og vi håper at flest mulig nå ordner sin kontingent straks, og sparer bladet for betydelige ekstrautgifter.

Med hilsen

ST. OLAV's eksp., Akersv. 5, Oslo 1
Postgiro nr. 15 321. Bankgiro 3965/163

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke Bispegården St. Joseph's Institutt Vor Frue Hosp. Nerveavd. St. Dominikus kirke Lunden Kloster St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem	} Oslo
Sta. Katarinahjemmet St. Franciskus Kirke St. Franciskus Hosp. St. Pauls Kirke Vår Frue Kirke Marias Minde St. Franciskusøstrenes Moderhus	} Arendal
Øyenklinikken St. Josephs Hosp., Drammen St. Torfinns Klinik, Hamar St. Elisabeth Inst. St. Mikael's Kirke St. Mikael's Prestegård	} Hammerfest
St. Theresia kirke St. Franciskus Hosp. St. Magnus Kirke St. Magnus presteg.	} Hønefoss
St. Elisabeth Hosp. Vår Frue Kirke Bispegården	} Lillestrøm
St. Olavs Kirke, Bispegården	} Tromsø
St. Olavs kirke St. Olavs Prestegård St. Olavs Klinik	} Trondheim
	} Tønsberg

Ved bestilling av olje:
Oslo 68 34 60 - Service 4179 80

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedr. adresseforandring, kontingent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersv. 5, Oslo. Tlf. 42 31 70.

OSLO

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

E. Sunde & Co. Rørleggerbedrift A/s

Varme- og sanitæranlegg

*Våre annonsører
er gode firmaer!*

HØYESTERETTSADVOKAT
GEORG LOUS
DRAMMENSVN. 4 - OSLO

OSLO

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsv. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 43 22 36

Privat 55 77 87 - 69 43 72

Byggevarer - Beslag - Ovner
Verktøy - Fliser - Linoleum
Tapeter - Farvehandelvarer
Kjøkkenutstyr

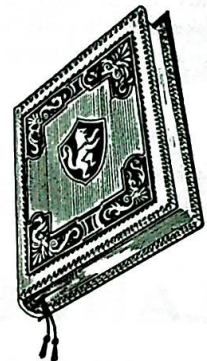
THIIS & CO. A S

Haakon VII's gt. 1, Oslo
Sentralbord 41 77 30

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgate 3b, Oslo
Telefon 33 18 34 - 33 32 37

**Til daglig
nytte
og glede**

Omslag til
TELEFONKATALOGEN
i florentinsk
lærplastikk med
dekorative preg.

Ensfarget kr. 15.—
Flerfarget kr. 18.—

Vi sender også pr.
postoppkrav.

Galligani

STORTINGSGET. 22
NEDRE SLOTTSGT. 25
OSLO

NORENBERG & CO. A.S

MARGARINFABRIKK

OSLO

Leverandør av den bekjente
«NOCO» margarin

WISBECH

ARTISSELSKAP
MAJORSTUA - OSLO
MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE
FABRIKKER

ERLING MOE

God fisk

A-S NORSK MEDICINSK
VAREHUS

Oslo

Trondheim

